

T.C.
Ticaret Bakanlığı
Uluslararası Anlaşmalar ve AB Genel Müdürlüğü

ATIK SEVKİYATI TÜZÜĞÜ TASLAĞINA İLİŞKİN AVRUPA KOMİSYONU İLE TOPLANTI

Avrupa Komisyonu Çevre, Ticaret, Komşuluk Genel Müdürlükleri ile Atık Sevkiyatı Tüzüğü Taslağına ilişkin olarak 19 Aralık 2022 tarihinde Bakanlığımız Uluslararası Anlaşmalar, İhracat, İthalat Genel Müdürlükleri ve Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı ve AB Nezdinde Brüksel Daimi Temsilciliğimizin katılımıyla Brüksel’de bir toplantı gerçekleştirilmiştir. Anılan toplantıda, Komisyon tarafından, ülkemizce yöneltilen sorular çerçevesinde mevzuata ilişkin bilgi aktarılmıştır.

- Taslağına ilişkin Avrupa Parlamentosu raporunun Ocak ayının ilk yarısında onaylanacağı, sonrasında en az 6 ay sürmesi beklenen Parlamento, Komisyon ve Konsey görüşmelerinin başlayacağı, Ocak ayında başlayacak İsveç Dönem Başkanlığının sürecin hızlandırılmasını arzu ettiği, bu kapsamda 2023 yılının son çeyreğinde taslağın onaylanmasının mümkün olabileceği, ancak OECD ülkeleri için iki yıllık bir geçiş süreci öngörüldüğü ifade edilmiştir.
- Taslağın amacının ticaretin kısıtlanması değil, çevrenin korunması olduğu ve Yeşil Mutabakatın önemli bir parçasını teşkil ettiği, atık sevkiyatının bazı koşullara bağlı olmakla beraber ticaretinin kısıtlanmasının amaçlanmadığı, döngüsel ekonomiye geçişin ortak amaç olduğu dikkate alınarak Türkiye ile işbirliği yapılmasından memnuniyet duyulacağı dile getirilmiştir.
- Madde 42 uyarınca öngörülen izleme ve korunma (*safeguard*) mekanizması kapsamında, atık sevkiyatında ciddi artış olması durumunda, ilgili ülkenin ithal ettiği atığı çevreye uygun koşullarda mı yönettiği, atık ithalatının ülkenin atığı içerde toplamak yerine ithalata yönelerek ülke içindeki atık toplama kapasitesini olumsuz etkileyip etkilemediği gibi hususların Komisyon tarafından sorgulanacağı, söz konusu sürecin esas olarak bir şikayet durumunda başlatılacağı, Komisyonun ispatlanabilir delillere dayanacak çevresel bir endişe olması durumunda şikayeti değerlendirmeye alarak süreci başlatacağı, ancak atık sevkiyatındaki ciddi artışın ve çevresel endişenin tanımının yapılmadığı, bunun atığın cinsi, ülkenin atığı işleme kapasitesi gibi durumlara göre değişiklik göstereceği, şikayet ve izleme sürecinde Komisyon tarafından yapılacak iç değerlendirme sonrasında endişe verici bulunması halinde ilgili ülkeye bildirim yapılarak diyalog sürecinin başlatılacağı ifade edilmiştir.
- Madde 42 kapsamındaki izleme ve korunma mekanizması ile Madde 43 kapsamındaki denetim koşulları uyarınca atık yönetiminin çevreye uygun koşullarda yapılmasının hangi AB mevzuatına dayandığına yönelik sorumuza cevaben, atık işleme tesislerinin AB’nin Endüstriyel Emisyonlar Direktifi’nde atıfta bulunan Mevcut En İyi Tekniklere (*Best Available Techniques*) uygun olması gerektiği, 9. Ekte listelenen kimi Basel ve OECD rehberlerinin de atığın cinsine göre dikkate alınması gerektiği, bunun haricinde ülkemizce uyum sağlanması gereken mevzuatın listesinin bulunmadığı, bu koşulların netleştirilmesine ilişkin bir ikincil mevzuat hazırlığı bulunmadığı dile getirilmiştir.
- Madde 43 kapsamında, atığı ithal eden tesislerin çevreye uygun koşullarda denetim yaptığına ilişkin bağımsız üçüncü taraf denetimlerini gerçekleştirme sorumluluğunun atık ihracatçılarına ait olduğu, maliyetin de ihracatçılar tarafından karşılanması gerektiği, üç yılda bir yapılması öngörülen denetimler haricinde şikayet üzerine ad-hoc denetimlerin de

söz konusu olabileceği, bir tesise yapılan denetimin belirli bir süre için tüm ihracatçılar için geçerli olacağı, bağımsız üçüncü taraf denetimlerini yapan kuruluşların ülkemizde de yerleşik olabileceği aktarılmıştır.

- Madde 43 kapsamında denetimden geçen tesislerin atığı ithal edebileceği, ancak atık ithalatında oluşacak ani artış durumunda Madde 42 kapsamında yine de denetime tabi tutulabileceği, örneğin plastik ithalatında görülen ani artış durumunda yapılan incelemede atığın çevreye uygun koşullarda yönetilemediği, ülke içinde atık toplama kapasitesinin yeterli olmadığı gibi tespitlerin yapılması durumunda diğer atık türlerinin de sevkiyatının sorgulanabileceği, Madde 42 kapsamında öngörülen tedbirlerin öncelikli olarak ilgili ülkeyle tesis edilecek diyalog ile sürecin tedbir alınmadan sonuçlanmasına yönelik olduğu, söz konusu korunma tedbirlerinin son çare olarak uygulanmasının amaçlandığı, bu kapsamda diğer atık türlerinde oluşacak sorunun çevreye uygun koşullarda işlenmesi durumunda hurda metal açısından kısıtlamaya neden olmasının beklenmediği vurgulanmıştır.
- Ülkemizin üye ülkelerdeki geri dönüşüm tesislerinin AB mevzuatına uyumu konusunda bağımsız denetimden geçip geçmediğine ilişkin sorusuna cevaben, AB içinde faaliyet gösteren tesisler için denetim yükümlülüğünün AB üye ülkelerinin yetkisinde olduğu, bu kapsamda Madde 43 kapsamında öngörülen denetim mekanizmalarına benzer şekilde AB içinde ortak bir sistem bulunmadığı, üye ülkelerin Atık Çerçeve Direktifi, Endüstriyel Emisyonlar Direktifi gibi AB mevzuatında öngörülen koşullara uyum sağlamaları gerektiği, uyumsuzluk durumunda ihlal süreci başlatılarak ilgili tesisin kapatılması gibi cezalar uygulanabildiği, Bulgaristan ve Romanya gibi ülkelerde çöplerin gömülmesi gibi yöntemlere rastlanmakta olduğu, ancak böylesi ihlallerin cezanın ötesinde, Madde 42’de öngörüldüğü şekilde atık sevkiyatının ülke düzeyinde durdurulması gibi bir tedbire neden olmadığı aktarılmıştır.
- Madde 43’te öngörülen denetim mekanizmalarından AB ile üçüncü ülke arasında imzalanacak bir uluslararası anlaşma ile muafiyet sağlanabileceği, bunun üçüncü ülkenin talebine bağlı olacağı, buna ek olarak 333/2011 Sayılı Konsey Tüzüğünde şartları belirlenmiş olan kriterler doğrultusunda, atığın atık olmaktan çıkma (*End of Waste*) statüsüne sahip olması durumunda Atık Sevkiyatı mevzuatı hükümlerine tabii olmayacağı ifade edilmiştir.

Komisyon tarafından Atık Sevkiyatı Tüzük taslağına ilişkin olarak yapılan bilgilendirmenin ardından, ülkemizce:

- Yasa dışı atık sevkiyatlarının ve atık yönetiminin çevreye verdiği zararın önlenmesi hedefinin ülkemizce de paylaşılan ortak bir hedef olduğu, nitekim ülkemizin de çöp ithalatı yapmak istemediği, ancak sanayiye girdi teşkil eden ve aslında atık olarak tanımlansa da hammadde niteliğinde olan atıkların ithalatının hem belirli sektörlerin üretimi hem de döngüsel hedefleri doğrultusunda kritik önem taşıdığı;
- Ülkemiz açısından Çin’in plastik ithalatına getirdiği yasağın ardından plastik atık ithalatının ilişkin ülkemiz için de endişe yarattığı, bunun ardından karışık plastik atıkların ithalatının yasaklanması, çevre lisanslarının gözden geçirilmesi sıkı tedbirlerin getirildiği,
- Bununla birlikte, mevzuatta çevresel kaygıların ötesine geçen orantısız tedbirlerden endişe duyulduğu, özellikle Avrupa Çelik Üreticileri Birliği’nin (EUROFER) AB’den metal hurda ihracatının kısıtlanmasına yönelik lobi faaliyetlerinin ülkemiz endişelerini güçlendirdiği, metal hurdanın bir atık değil küresel düzeyde ticareti yapılan bir hammadde olduğu, ülkemizde % 70 oranında elektrikli ark ocakları ile üretilen karbon emisyonu

düşük çeliğin AB otomotiv sanayii gibi pek çok sanayiye de girdi sağlamakta olduğu hatırlatılmıştır.

- Tarafımızca devamla, ülkemiz mevzuatına göre sadece atık işleme tesislerinin atık ithal lisansına sahip olabildiği ve ancak kapasiteleri oranında atık ithalatı yapılabildiği, işleme tesislerinin ise çeşitli denetimlerden geçtikten sonra çevre lisansına tabii olduğu, ithal edilen atığın ülke içinde ticaretinin yasak olduğu, MOTAT dijital izleme sistemi ile atık sevkiyatlarının ülke içinde izlendiği, mevzuat kapsamında getirilecek denetimlerin ülkemiz operatörleri açısından ilave yük ve maliyet getireceği, öte yandan üye ülkelerde benzer bir denetim ve korunma mekanizması olmamasının da AB'nin mevzuata ilişkin çevresel tezlerini zayıflattığı vurgulanmıştır.
- Buna ek olarak, ülke çapında atık ihracatına sınırlama getirilmesine izin veren tedbirlerle, tesis bazında atık yönetimine ilişkin bağımsız denetimden geçmiş tesislere de ihracatın durdurulmasının öngörüldüğü, bunun son derece orantısız ve üretici firmalar açısından da öngörülebirliliği zedeleyen bir tedbir olarak görüldüğü; ayrıca, mevzuat kapsamında çevreye uygun koşullarda atık işlenmesi koşulları, atık ihracatının askıya alınmasını gerektirecek süreç gibi hususların çerçevesinin net çizilmemiş olduğu, bu durumun ticaretin kısıtlanmasına neden olmasından endişe edildiği, mevzuatın çevrenin korunması hedefinden ziyade AB'nin metal hurda gibi kıymetli hammaddeye erişimini artırmayı amaçladığı, AB'nin üçüncü ülkelerin hammaddeye erişimini kısıtlayarak döngüsel ekonomi hedeflerine ulaşmak istemesinin çevresel kaygılarla açıklanamayacağının altı çizilmiştir.
- Tarafımızca ayrıca, ülkemizin de düşük karbonlu çelik üretimi için yol haritası hazırlamakta olduğu, Emisyon Ticaret Sistemine ilişkin çalışmaların yürütüldüğü, bu kapsamda pilot projenin 2024 yılında yürürlüğe gireceği, AB'nin yeşil mutabakat kapsamındaki politikalarına uyum sağlarken AB ile işbirliği yapılmasında fayda görüldüğü belirtilmiştir.
Riche23@@R
- Devamla, mevzuat kapsamında getirilebilecek ticaret kısıtlamalarının AKÇT STA'sının 4. Maddesine aykırılık teşkil edeceği, üstelik AKÇT STA'sında DTÖ'nün XX. Maddesine benzer şekilde herhangi bir çevresel istisnanın da bulunmadığı, bu doğrultuda ülkemizin 5. Madde kapsamında karşı önlem alma hakkı bulunduğu hatırlatılmıştır.
- Komisyon tarafından, EUROFER tarafından taslak mevzuatta öngörülen tedbirlerin yetersiz bulunduğu, taslağın Komisyonun Çevre Genel Müdürlüğü tarafından, EUROFER'in taleplerinden bağımsız olarak tamamen çevresel kaygılar ön plana tutularak hazırlandığı, DTÖ'nün XX. Maddesinin AKÇT STA'sı açısından da uygulanabilir olduğunun değerlendirildiği, öte yandan Çevre ve Ticaret Genel Müdürlükleri tarafından yapılan çalışmalarda mevzuatın DTÖ hükümlerine uygun olmasının sağlandığı ifade edilmiştir.
- Tarafımızca mevzuatın etki analizinde yer alan hurda metal arzının artırılmasının AB'nin çelik sanayi stratejisinin temel unsuru olduğuna ilişkin ifadeye dikkate çekilerek, mevzuat kapsamındaki tedbirlerin AB çelik sanayisinin rekabetçiliğinin artırılmasına yönelik olduğu ifade edilmiş, Komisyon tarafından cevaben etki analizlerinin taslağın çevresel, sosyal ve ekonomik etkilerini analiz etmeyi amaçladığı, bu kapsamda tedbirlerin ekonomik etkilerinin de değerlendirildiği, Komisyonun bu analiz doğrultusunda bir denge sağlayarak hareket ettiği, etki analizinde yer alan unsurların tek başına mevzuatın amacını yansıtmadığı ifade edilmiştir.

- Tarafımızca, son olarak ülkemizin Gümrük Birliği kapsamında AB mevzuatına uyum sağlayarak, malların serbest dolaşımını temin etmek üzere AB ile derin bir entegrasyon içinde olduğu, Yeşil Mutabakat kapsamında AB tarafından yürürlüğe girecek mevzuatların Gümrük Birliği çerçevesinde ülkemiz için doğrudan yükümlülük doğuracak unsurlar içerdiği, önümüzdeki dönemde özellikle Sürdürülebilir Ürün İnisiyatifi kapsamında çıkarılacak mevzuatların veri tabanları, yeni teknik mevzuatlar gibi unsurlar ile ikili ticaret açısından sonuçları olacağı, bu nedenle ülkemizin bu süreçte üçüncü ülke olarak görülmemesi gerektiği, mevzuatların taslak aşamasında ülkemizin sürece dahil edilmesinin uyum sürecini de kolaylaştıracağı, bir taraftan ekonominin yeşil dönüşümü sağlanırken diğer taraftan Gümrük Birliği kapsamındaki serbest ticaretin engelsiz sürmesi adına AB ile işbirliği mekanizması tesis edilmesinde fayda görüldüğü ifade edilmiş, söz konusu önerimiz Komisyon yetkilileri tarafından olumlu karşılanmıştır.

Brüksel ziyareti vesilesiyle ayrıca Avrupa Geridönüşüm Sanayicileri Derneği (EURIC) Genel Sekreteri Emmanuel Katrakis ve Fieldfisher Hukuk Bürosu ortağı Laurent Ruessmann ile Daimi Temsilciliğimizde bir görüşme gerçekleştirilmiştir. Anılan görüşmede, Atık Sevkiyatı Tüzüğü Taslağı kapsamında öngörülen tedbirlerin çevrenin korunmasından ziyade çelik sektörünün rekabetçiliğini artırmaya yönelik olduğuna yönelik kaygılarımızın Avrupa Komisyonuna iletilindiği, bundan sonraki süreçte de bu yönde farklı platformlarda girişimde bulunulacağı, ancak mevzuatın bu şekilde yasalaşması durumunda çelik sektörünün hammadde arzının güvenceye alınmasına yönelik politikalar üzerinde de çalışılmakta olduğu ifade edilmiştir. Bu kapsamda, atık durumunun sona ermesi (End of Waste-EoW) statüsü ile anılan mevzuattan muaf olunmasının mevcut metal hurdası ticareti açısından uygulanır olup olmadığının araştırıldığı ifade edilmiştir.

EURIC tarafından EoW statüsü için de çeşitli sertifikasyon süreçleri bulunduğu, bu sertifikaya haiz AB içinde pek çok hurda metal tedarikçisi bulunduğu, bu seçeneğin Türkiye açısından kağıt hurdası hariç uygulanabilir olduğu, zira kağıt hurdası için tanımlanmış bir EoW statüsü bulunmadığı, Türkiye gümrüklerinin de bu statüyü tanıması gerektiği, öte yandan EUROFER'in EoW statüsünü almanın da zorlaştırılmasına yönelik talepleri bulunduğu ifade edilmiştir.

Öte yandan gerek EURIC gerekse Fieldfisher Hukuk firması yetkilisi tarafından, esasen OECD platformunda da, taslağın hukuksuzluğuna yönelik tezlerin ifade edilebileceği, zira halihazırda OECD kurallarının atık sevkiyatında oluşacak sorunları çözmeye yönelik yeterli mekanizmaya haiz olduğu ifade edilmiştir. Diğer taraftan, AB'nin hurda metali atık kategorisinden çıkarıp kritik hammadde stratejisine ekleyerek de ticaretini kısıtlayıcı tedbirler alabileceğinin değerlendirildiği aktarılmıştır. Bu çerçevede, konuya ilişkin olarak EURIC ile Ocak ayının ilk yarısında teknik bir görüşme yapılması hususunda mutabakat sağlanmıştır.

Son olarak, ülkemizin AB'den en büyük metal hurda tedarikçisi olan Hollanda'nın Ankara Büyükelçiliği Ticaret Müşaviri ile konunun önemine ilişkin olarak gerçekleştirilen müteaddit görüşmeler sonrasında alınan geri bildirimde, Hollanda Ticaret Müşavirliğince taslak mevzuatın ticareti kısıtlayıcı etkisinden endişe duyulduğu, ancak Hollanda Çevre Bakanlığı yetkilileri ile yapılan görüşmelerde taslağın çevresel boyutunun ön plana çıkarıldığı, EURIC üyesi olan Hollanda Metal Geri Dönüşüm Federasyonu ile yapılan görüşmede ise taslağın ticareti kısıtlayıcı etkilerinden endişe duyulduğunun görüldüğü, ancak konuya ilişkin Hollandalı otoriterlerce taslağın çevresel boyutunun ağır bastığının aktarıldığı ifade edilmiştir. Öte yandan, konunun AB Türkiye Delegasyonu ile de paylaşıldığı, bazı üye ülkeler tarafından konuya ilgi duyulduğu ve kendileriyle ayrıca görüşmeler gerçekleştirildiği ifade edilmiştir.